

ФІЛОЛОГІЧНА ОСВІТА І НАУКА В УНІВЕРСИТЕТАХ

УДК 811.111

DOI 10.12958/2227-2844-2024-4(363)-222-231

Перова Світлана В'ячеславівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри східної філології і перекладу
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.
svitlanaperova15@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1758-2284>

Крисало Ольга Вікторівна,

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри східної філології і перекладу
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.
olga.krysalo@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8777-7039>

КОМУНІКАТИВНИЙ ПОРТРЕТ ОНЛАЙН-ВИКЛАДАЧА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА ЗВО

Останнім часом ми всі стаємо свідками значного зростання рівня та обсягу цифровізації освіти, що зумовлено кількома ключовими факторами. Насамперед це наявність широкого досвіду впровадження цифрових технологій освітніми установами і закладами освіти, а також нові досягнення у сфері підвищення якості освіти. Сьогодні процеси цифрової трансформації, запровадження цифрових послуг для населення, які спочатку були орієнтовані на підвищення ефективності роботи різних організацій, все більше знаходять своє застосування у вищій освіті шляхом використання інтернет-порталів, розробки та запуску онлайн-курсів, розвитку дистанційного навчання, використання електронних навчальних матеріалів та забезпечення доступу до інформаційних ресурсів.

Сучасний розвиток людства в умовах глокалізації свідчить про те, що загальнолюдські цінності можуть існувати лише у конкретних локальних контекстах, на певних територіях або в регіонах. Самобутній локальний досвід, який включає в себе культуру та життя певного етносу, а також історично сформовану систему педагогічної освіти, збагачує загальний досвід і прогрес людства як єдиного співтовариства (Терещук & Біницька, 2022). Цифровізація освіти, впровадження нових інформаційних технологій у навчальний процес закладів вищої освіти та розвиток дистанційної освіти сприяють глокалізації освіти як особливої форми міжкультурної комунікації та інтеграції локальних і глобальних процесів. Це сприяє розвитку міжкультурної компетентності здобувачів освіти, зокрема їхньої здатності ефективно взаємодіяти з представниками різних культур, що передбачає розвиток таких навичок, як співчуття, активне слухання, культурна відкритість та чутливість. Синхронізація процесів цифровізації та глокалізації освіти може, на наш погляд, сприяти вдосконаленню педагогічної майстерності викладачів англійської мови та перекладознавства зокрема, які покликані допомогти здобувачам освіти стати особистостями, котрі орієнтуються і роблять свій внесок у багатокультурний і непростий сучасний світ. Можна передбачати, що в недалекому майбутньому університети

змушені будуть стати осередком для саморозвитку глобально мислячих особистостей, які активно розв'язують локальні проблеми, беруть на себе відповідальність перед глобальними викликами та формують більш інклюзивне та культурно чутливе освітнє середовище.

Глокалізація в педагогічній освіті становить очевидну альтернативу процесу інтернаціоналізації. Це сприяє формуванню позитивного навчального досвіду та заохочує до розвитку компетенцій студентів за допомогою синтезу глобального досвіду, академічного та культурного обміну з питань, що стосуються як глобальних, так і місцевих соціально-економічних та політичних реалій (Trippestad, 2015). Натепер глокалізація у сфері освіти використовується як теоретична перспектива. Поняття глокальності та глокалізації описують злиття глобального і локального у контексті соціально-економічних та політичних взаємозв'язків, що впливають на різні спільноти. Глокалізоване навчання та викладання розглядаються у рамках навчальних програм і формування особистості з акцентом уваги на зв'язку між місцевим і глобальним співтовариствами з погляду соціальної відповідальності, стійкості і справедливості (Patel & Lynch, 2015, с. 223).

У 1980-х роках терміни «глокальний» і «глокалізація» вперше ввійшли до наукового обігу як поєднання концепцій «глобалізація» та «локалізація». Вони вказують на злиття локальних і глобальних аспектів, де зростаюча важливість континентальних або глобальних проблем поєднується зі зростанням значення місцевих і регіональних відмінностей. Ці терміни стали популярними завдяки книзі Т. Фрідмана, що присвячена економіці та політології, де, зокрема, наведено приклади успішної адаптації національних корпорацій і брендів, таких як Starbucks або MacDonald's, до культурних норм країн, у яких вони розгорнулися наприкінці ХХ століття (Friedman, 2007).

Поняття глокалізації було введено до наукового дискурсу Р. Робертсоном у 1995 році як реакція на широке використання терміна «глобалізація» у популярній та науковій літературі. В основі цього поняття лежить висновок, що глобалізація почала асоціюватися з процесом культурної гомогенізації, який не враховував місцевих, просторових або історичних відмінностей у соціальних змінах. Р. Робертсон вважав такий підхід оманливим та вимагав надання соціальним дослідникам детермінованих пояснень соціальних явищ. У своїй альтернативі він використав термін «глокалізація», щоб вказати на те, що процеси гомогенізації та гетерогенізації є характерними рисами сучасних суспільств, а їх тенденції є «взаємно імплікативними» (Robertson, 1995). З глокальної точки зору глобальне і локальне слід розуміти діалектично. Концепції (локального) націоналізму та корінного походження, наприклад, залежать від зустрічей з іншими глобальними явищами та визначаються у зв'язку з ними.

Сучасні дослідники Й. Брукс і А. Нормор, Е. Вебер, Д. Бойд, Х. Хондкер розглядають впровадження глокалізації як альтернативну парадигму до традиційної моделі інтернаціоналізації у вищій освіті. Це дозволяє сприяти глокалізації як відповіді на виклики демографічних змін у сфері вищої освіти. Ми підтримуємо думку вчених, що глокалізація може зменшити негативний вплив локальних і глобальних соціально-економічних і політичних проблем шляхом сприяння діалогу та спільних дій, тим самим створюючи унікальний і потужний досвід навчання для місцевих і глобальних навчальних спільнот.

Цифровізація освіти нині є одним із найважливіших трендів у педагогічній науці та практиці. Це проявляється у впровадженні нових форм освітньої діяльності, таких як використання програмування, комп'ютерних технологій, інформатики та комунікації, а також в інноваційній модернізації освітнього контенту через використання інтерактивних дидактичних компонентів курсів, візуалізацію навчальних матеріалів та роботу з інтегрованими базами даних для пошуку інформації. Одним із яскравих прикладів цифровізації вищої освіти є проєкт «Цифровий університет», який запроваджується у Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» і доводить, що цифровізація базових навчальних процесів, особливо в університетах, стає одним із ключових показників розвитку вищої освіти та є способом оцінки якості діяльності ЗВО та роботи викладачів.

Актуальність нашого дослідження визначається необхідністю вивчення викладача англійської мови та перекладознавства, зануреного в дискурс дистанційної освіти, людини, без якої, як і раніше, неможливо уявити навчання іноземних мов навіть в еру цифровізації і комунікативний портрет якої також переживає цифрову трансформацію. Маючи свої особливості, стиль дистанційної комунікації між викладачем англійської мови та перекладознавства і студентами висуває певні специфічні завдання, пов'язані з розвитком більшої автономності здобувачів освіти, критичного мислення, незалежності, самомотивації та дисципліни у навчанні.

Крім того, незважаючи на те, що онлайн-комунікація може давати більший простір для творчості та креативності, необхідні як джерело натхнення для роботи в цифровому середовищі, викладачі англійської мови та перекладознавства стикаються з необхідністю брати на себе велику кількість додаткових завдань, таких як модерування форумів і настановчих конференцій, перевірка сповіщень, оновлення інформації на сайтах навчальних курсів та освітніх платформах (Moodle, Google Classroom тощо), обмін і завантаження навчальних ресурсів для здобувачів освіти, відповіді на збільшену кількість електронних повідомлень у різноманітних месенджерах зв'язку. Усі ці фактори потребують урахування під час аналізу цифрового комунікативного портрета викладача англійської мови та перекладознавства.

Освітній процес будується на психолого-педагогічних закономірностях, які, як правило, є досить суб'єктивними. Вони охоплюють діяльність викладача та здобувачів освіти, починаючи з їхньої мотивації і закінчуючи інтуїцією та особистісним смислом, які вкладаються в інформацію, що передається й отримується. Одним із найважливіших компонентів освітнього процесу є педагогічна комунікація, дослідженню якої приділяють увагу такі зарубіжні і вітчизняні вчені, як Г. Балло, І. Бех, М. Боришевський, Л. Бурлачук, С. Вдович, О. Киричук, В. Кіслов, М. Корольчук, В. Крайнюк, С. Максименко, Т. Піроженко, Т. Російчук, В. Семиченко, Ю. Трофімов, Г. Чайка, Г. Баннер, П. Екман, Б. Скіннер, В. Фрізен та інші. Проте питання опису та аналізу цифрового комунікативного портрета викладача англійської мови та перекладознавства до цього часу не висувалося та не обговорювалося.

Матеріалом нашого дослідження стали більше ніж 40 практичних онлайн-занять з різних освітніх компонентів, пов'язаних з вивченням англійської мови та перекладознавства: «Практичний курс англійської мови та перекладознавства», «Англійська мова за професійним спрямуванням», «Теорія та практика перекладу (англійська мова)», «Комунікативні стратегії англійської мови та перекладознавства», «Використання комп'ютерних технологій у науковій та професійній діяльності перекладача», які проводилися у дистанційному форматі з квітня 2022 р. до грудня 2023 р. у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Під час дослідження та аналізу практичного матеріалу, зібраного зі спостережень за роботою викладачів кафедри іноземних мов за професійним спрямуванням, кафедри теорії та практики перекладу, кафедри східної філології, нам вдалося виділити чотири типи цифрових портретів викладача англійської мови та перекладознавства вищої школи, які можна, на нашу думку, умовно назвати як віртуальний комунікативний портрет, невербальний комунікативний портрет, психологічно-когнітивний комунікативний портрет і компетентнісний комунікативний портрет. Усі ці умовні компоненти становлять професійний комунікативний портрет онлайн-викладача англійської мови та перекладознавства ЗВО (див. Рисунок 1).

На нашу думку, віртуальний комунікативний портрет викладача англійської мови та перекладознавства ЗВО формується за принципами, які звучать так: «*You have to be larger than life when you are teaching online*» та «*Online teaching is more than "open your books"*». Це означає, що через те, що здобувачі освіти, які опановують англійську мову, не мають можливості бачити викладача наживо, він / вона має бути візуально більшим, займати весь екран, здаватися ближчим, ніж є насправді, щоб усунути ефект екрану та віддаленості між учасниками комунікації, який існує, але може бути подоланий, якщо викладач зможе організувати свій робочий простір

таким чином, щоб його обличчя було чітко видно і освітлене, очі дивилися в камеру і нічого не відволікало увагу від того, що він робить і говорить, бо це має особливе значення на заняттях з іноземної мови. Ту саму вимогу онлайн-викладачі англійської мови та перекладознавства мають висувати й до студентів, які, як показує практика, мають погану звичку ховатися за «аватарами». Так, під час одного з практичних онлайн-занять викладач зауважив: «I think I will teach a little bit better if I see your faces (Мені здається, що я буду викладати трохи краще, якщо буду бачити ваші обличчя)». Цей приклад, на нашу думку, демонструє взаємну потребу і важливість бачити обличчя партнера під час онлайн-комунікації в навчальній діяльності не лише для створення відчуття присутності, а й для покращення ефективності дистанційного навчання англійської мови взагалі.

Рис. 1. Складові компоненти професійного комунікативного портрета онлайн-викладача англійської мови та перекладознавства закладу вищої освіти

Зазвичай онлайн-викладачі англійської мови та перекладознавства демонструють інструкції на екрані, а не просто вимовляють їх, використовують багато візуальної інформації, яку також має бути чітко видно. Це підтверджується прикладом з практичного заняття у гібридній формі, де викладач цікавиться, чи досить добре видно студентам зображення на дошці в аудиторії, де знаходиться викладач, яке демонструється через екран комп'ютера в онлайн-аудиторію: «Is it hard to see, or it is big enough? (Чи вам видно? Чи досить велике зображення?)». Також вимогам візуально виглядати більшим, наочнішим та живішим повинна відповідати міміка, більш виразна артикуляція та жестикуляція викладача англійської мови та перекладознавства, що привело нас до виділення наступного комунікативного портрета.

Невербальний комунікативний портрет викладача англійської мови та перекладознавства ЗВО вбачається нам як комунікативний портрет, основою якого є невербальна поведінка. Під час комунікації через екран монітора чи смартфона мова тіла супроводжує практично кожне висловлення, може замінити словесні інструкції або окремі слова, особливо коли є проблеми з якістю відеозв'язку, виникає затримка звуку тощо. Під час спостережень у процесі дослідження ми помітили, що викладачі англійської мови та перекладознавства кивають головою на знак погодження, часто використовують руки, направляючи їх від себе до здобувачів освіти, ніби прокладаючи комунікативний місток та говорячи «I'm here (Я тут)», «Look at me (Подивіться на мене)», «It's your turn now (Тепер ваш черга)», підтримують постійний зоровий контакт із кожним студентом, щоб ніхто з них не випав із комунікації. Усі жести дуже відкриті, іноді більш виразні порівняно з офлайн-комунікацією і завжди сконцентровані в портретній зоні, особливо під час фонетичних вправ, оскільки, як правило, під час онлайн-заняття видно тільки верхню частину тіла співрозмовників: обличчя, шию, плечі, іноді верхню частину грудної клітки. Можемо говорити, що найбільш поширеними жестами у дистанційній комуніка-

ції викладачів англійської мови та перекладознавства є жести-ілюстратори (вказівний жест), жести-регулятори (посмішка, кивок, напрямок погляду), жести-аффектори (насамперед мова м'язів обличчя – міміка) та жести-оцінки, які використовуються для вираження емоцій та оцінки інформації.

Психологічно-когнітивний портрет викладача англійської мови та перекладознавства ЗВО – це, на нашу думку, портрет, який описує емпатичного, зацікавленого, залученого та залучаючого викладача, який створює атмосферу комфорту, впевненості та співчуття у віртуальному середовищі, відчуття приналежності до того, що відбувається, на основі своїх знань психології. Проте емпатія – це не просто почуття співчуття, а й можливість уявити себе на місці студента та діяти відповідно до тих почуттів, налаштувань та переживань, з якими здобувач освіти приходять на заняття. На наш погляд, емпатія відіграє величезну роль у дистанційному навчанні під час воєнного стану. Згідно з психологічними дослідженнями, існують два типи емпатії – афективна і когнітивна (Журавльова, 2007). Афективна емпатія включає в себе здатність розуміти почуття та емоції іншої людини та здатність співчутливо реагувати на них. Когнітивна емпатія – це спроможність розуміти точку зору іншої людини та причини, з яких вона її втримує. Використання на практиці як когнітивної, так і емоційної емпатії у сучасних умовах навчання є складним завданням для викладачів англійської мови та перекладознавства у ЗВО. Вважається, що обох видів можна навчитися за бажанням та за допомогою послідовної практики, також важливо постійно підтримувати баланс між ними, оскільки дисбаланс може призвести до напруги у відносинах «викладач-студент». Емпатія – це потужний інструмент, який може допомогти викладачеві англійської мови та перекладознавства краще зрозуміти, що керує поведінкою його студентів, та знайти стратегії та підходи в навчанні, що можуть значно покращити його якість та ефективність під час воєнного стану. Згідно з опитуваннями під час дослідження, більшість викладачів англійської мови та перекладознавства знайомі з чек-листом тривожних ситуацій, пройшли тренінги з розвитку резильєнтності учасників освітнього процесу в умовах війни.

Так, аналізуючи заняття, які проводяться дистанційно, ми стикалися з такими прикладами емпатичних висловлювань викладачів англійської мови та перекладознавства: «Is everything alright?»; «If everything is ok with you, we will start our lesson»; «I'll do my best to keep on track». «I'll begin by giving you all my excuses to start with» (викладачка вибачалася за шум від ремонту у сусідній кімнаті, який міг заважати слухати лекцію): «I hear and understand your concerns...», «I know you could do better».

Психологічно-когнітивний портрет викладача можна побачити під час ситуації, коли він стурбований тим, як матеріал представлений і як зробити так, щоб його краще засвоїли. У цьому випадку складна тема або лекція розбиваються на невеликі блоки, кожен з яких складається з коротких відео, записаних заздалегідь з поясненням курсу, які надсилаються студентам заздалегідь, а на самому занятті відбувається аналіз вже відомого здобувачам матеріалу з використанням прикладів, тематичного розбору, обговорень у міні-групах у так званих кімнатах для обговорень (breakout rooms) у програмах для онлайн-конференцій. Усі ці дії дають студентам хорошу можливість бути активними учасниками навчального процесу, а не пасивними слухачами та розвивати їхню іншомовну комунікативну компетентність.

Прикладом створення психологічно безпечного віртуального середовища під час занять з англійської мови та перекладознавства у ЗВО є стратегія, яку можна назвати «Help them out». Це фраза, яку часто можна почути від викладачів під час онлайн-занять. Використання цієї техніки допомагає побудувати атмосферу, в якій студенти не бояться припуститися помилки і ризикувати, оскільки завжди знайдеться той, хто зможе їм допомогти. Також фраза «Help them out» є хорошим способом закріпити думку про те, що всі працюють разом для досягнення загальної мети і кожен студент може прийти на допомогу своєму одногрупнику й отримати

допомогу у відповідь. Крім того, ця фраза обов'язково має супроводжуватися реплікою «Can you identify a shared thread between the issue you mentioned and the one identified by your partner? From there we can get back to the larger problem (Чи можете ви встановити зв'язок між проблемою, яку ви вказали, і тією, яку виділив ваш партнер? Звідси ми можемо повернутися до більш глибокої проблеми)». Це запобігає появі у того, кому надають допомогу, відчуття розчарування та втрати мотивації до продовження діалогу через те, що його точку зору визнано неправильною або проігноровано. Часто онлайн-заняття з англійської мови та перекладознавства починається з комунікативної зарядки – сесії питань та відповідей, коли викладач і студенти цікавляться настроєм один одного, погодою, обмінюються якими-небудь думками, не пов'язаними з темою заняття безпосередньо. Цей досвід допомагає учасникам комунікації розслабитися, створює теплу дружню атмосферу, нівелює відсутність особистого контакту, а також допомагає непомітно дочекатися тих, у кого виникли труднощі з приєднанням до заняття через технічні труднощі.

Як свідчать результати спостереження і наш власний досвід викладання освітніх компонентів англійською мовою, онлайн-навчання істотно впливає на когнітивні процеси. Використання комп'ютерних технологій у навчанні значно трансформує емоційний, розумовий та мотиваційний складники людської особистості. Багато когнітивних функцій, які лежать в основі навчання англійській мові, такі як здатність запам'ятовувати та зберігати в пам'яті великі обсяги інформації, складати план роботи, моделювати навколишнє середовище за допомогою рольових ігор, виконувати письмові переклади текстів тощо, все більше передаються в руки технологій, що призводить до заміни вимог щодо мислити (think), запам'ятовувати (memorize), вчити щось напам'ять (learn by heart), планувати (make a plan), моделювати (make a model) уявляти (imagine), візуалізувати (visualize). Це спостереження підтверджується ще й тим, що невід'ємною частиною дискурсу дистанційної освіти є образна інформація. Неможливо провести онлайн-заняття з англійської мови та перекладознавства у ЗВО без наочної візуальної складової, представлені у вигляді презентацій, схем, малюнків, відео– та аудіоматеріалів. Подання інформації у вигляді образів сприяє розвитку образного мислення, яке в поєднанні з одночасним розвитком логічного мислення може призвести до вражаючих результатів у навчанні.

Компетентнісний комунікативний портрет викладача англійської мови та перекладознавства ЗВО в умовах глокалізації, на нашу думку, складається з комунікативних технологій і тактик, які використовуються під час дистанційного навчання: реалізація (selling), використання «теплих» і «холодних» дзвінків (using warm and cold calls), плюссинга (plussing), підведення підсумків (summarizing) та забезпечення здобувачів освіти зворотнім зв'язком (giving feedback).

Технологія «selling» (реалізація), яка дуже широко використовується у комерційній сфері, описує педагогічний стиль, який є частою практикою в навчанні і підтримує глибоку пристрасть і бажання викладача англійської мови та перекладознавства передати знання. Для нього дуже важливо, щоб його студенти були зацікавлені у навчанні, тому він намагається «продати» матеріал, використовуючи впевнений і енергійний тон, щоб залучити їх у процес навчання. Кожне слово звучить переконливо, а виклад матеріалу стимулює здобувачів освіти діяти і вивчати матеріал.

«Using warm and cold calls» (використання «теплих» і «холодних» дзвінків) – це технологія, яка прийшла до нас із телемаркетингу як один зі способів комунікації між продавцем і покупцем без посередників, де продаж товарів і послуг здійснюється безпосередньо за допомогою телефону. «Warm calls» використовуються тоді, коли викладач англійської мови та перекладознавства заздалегідь попереджає студентів про те, що збирається їх опитувати. При цьому викладач може використовувати фрази на кшталт: «Oryna, I'm going to call on you in a little bit (Орино, я задам вам питання через деякий час)» або надіслати електронне повідомлення студенту на кшталт: «Roman, I'm going to ask you to talk about this topic at the lesson (Романе,

я планую просити вас висловитися на цю тему на занятті)». Спосіб спілкування зі здобувачами освіти безпосередньо під час заняття, коли викладач викликає студента відповідати без попередження, розглядається як тактика холодних дзвінків. Вважається, що технологія теплих дзвінків призначена для зниження рівня тривоги серед здобувачів освіти, які з певних причин рідко висловлюються, бояться брати участь в обговоренні складних тем, соромляться говорити перед камерою, мають труднощі у підготовці до занять або іноді зовсім не готуються до них.

У традиційному навчанні технологія підведення підсумків (summarizing) не так поширена, але в онлайн-навчанні її можна успішно використовувати, оскільки студенти часто втрачають основний аспект обговорення через велику кількість відволікаючих факторів. Якщо увага здобувачів починає згасати та розсіюватися, її можна повернути, попросивши підбити підсумок, наприклад, в останні 20 хвилин обговорення фразою: «Can you tell us what we can learn from the last 20 minutes of discussion? (Чи можете ви сказати нам, що ми можемо вивчити за останніх 20 хвилин обговорення?)».

У широкому розумінні технологія плюссинга (plussing) використовується, щоб закарбувати думку, що будь-який коментар або критика містять позитивні припущення або плюси, які сприяють більш активній побудові та підтримці ідей один одного. Це те саме, що й концепція «yes, and ... (так, і...)». Викладачі англійської мови та перекладознавства ЗВО, на нашу думку, повинні підтримувати студентів у тому, щоб вони використовували стратегію «плюссинга», відповідаючи на ідею або розвиваючи думку свого одногрупника.

Забезпечення здобувачів освіти зворотнім зв'язком (giving feedback) є особливо важливим під час онлайн-навчання англійської мови у ЗВО. Оцінки за виконану роботу, написаний тест або складений екзамен – це не все, що потрібно. Необхідно надавати докладний і розгорнутий коментар до роботи кожного здобувача освіти, що допоможе йому зрозуміти свої сильні та слабкі сторони і стане стимулом до подальшого розвитку й удосконалення у володінні англійською мовою. Під час дистанційного навчання зворотній зв'язок можна давати як у письмовому вигляді, так і у вигляді аудіовідповідей або коротких відеозвернень.

«Giving feedback» також є інструментом, який сприяє розвитку так званого «growth mindset» – мислення зростання, яке протистоїть «fixed mindset» – світогляду, коли люди вважають, що вроджені навички неможливо розвинути. Так, замість фрази «Very good, you've done your homework, you are a very diligent student (Дуже добре, ви виконали домашнє завдання, ви дуже старанний студент)», виходячи із концепції розвитку мислення зростання, надаючи зворотній зв'язок можна, сказати: «The homework was quite long. I really admire the way you concentrated and finished it (Домашнє завдання було досить об'ємним. Я дійсно ціную те, як ви змогли сконцентруватися і завершити його)». Або, даючи зворотній зв'язок у парадигмі fixed mindset, викладач може надіслати учневі електронне повідомлення зі словами: «Well done, you've got an excellent mark for the test (Добре зроблено, ви отримали відмінну оцінку за тест)», тоді як викладач англійської мови та перекладознавства, який орієнтований на розвиток студентів, радше використає фразу: «You really studied hard for your test and your success is the result of your hard work (Ви дійсно важко працювали над своїм тестом, і ваш успіх є результатом ваших зусиль)».

Зворотний зв'язок, за нашими спостереженнями, є особливою формою комунікації та взаємодії в педагогічній діяльності, можливо, єдиною, що не спрямована безпосередньо на навчання та здобуття нових програмних результатів навчання, але має набагато більше значення. «Реакція» викладача англійської мови та перекладознавства на студента, вираження викладачем ставлення до того, що робить здобувач, оцінка його успіхів може додатково мотивувати студента до формування власної траєкторії навчання та розвитку «growth mindset».

Таким чином, результати нашого дослідження дозволяють стверджувати, що виділені нами віртуальний комунікативний портрет, невербальний комунікативний портрет, психологічно-

когнітивний комунікативний портрет і компетентнісний комунікативний портрет можна поєднати в єдиний професійний комунікативний портрет онлайн-викладача англійської мови та перекладознавства ЗВО, оскільки кожен з них висвітлює певні грані та ракурси такого викладача, утворюючи тим самим цілісне бачення. Сучасні здобувачі освіти в ЗВО здобувають освіту у новому культурному контексті (глокалізації), а інформаційні технології дозволяють організувати час так, як їм зручно. Тісна взаємодія викладача англійської мови та перекладознавства ЗВО із сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями призводить до виникнення нової моделі особистості педагога, з новими поведінковими, невербальними, емоційними, когнітивними та професійними установками.

Перспективними напрямками дослідження вбачаються розроблення моделі формування професійного комунікативного портрету онлайн-викладача англійської мови та перекладознавства ЗВО, а також розроблення методичного забезпечення цього процесу.

Список використаної літератури

1. Терещук Г., Біницька К. Глобалізація як сучасний і перспективний напрям розвитку системи освіти вчителів. *Молодь і ринок*. 2022. № 3-4 (201-202). С. 10–14. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.259886>
2. Trippstad T. A. The glocal teacher: The paradox agency of teaching in a glocalised world. *Policy Futures in Education*. 2015. №14 (1). P. 9–23. DOI: <https://doi.org/10.1177/1478210315612643>
3. Patel F., Lynch H. Glocalization as an Alternative to Internationalization in Higher Education: Embedding Positive Glocal Learning Perspectives. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*. 2013. Vol. 25. No. 2. P. 223–230. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1016539.pdf>
4. Friedman T. L. *The World is Flat: The Globalized World in the Twenty-first Century*. London : Penguin, 2007. 672 p.
5. Robertson R. Time-space and homogeneity-heterogeneity. *Global modernities*. London : Sage Publications, 1995. P. 25–44. DOI: <https://doi.org/10.4135/9781446250563.n2>
6. Журавльова Л. П. Психологія емпатії : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 328 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/42977118.pdf>
7. Boyd D. Glocalization: When global information and local interaction collide. *Talk presented at the O'Reilly Emerging Technology Conference*. SanDiego, CA, 2006. URL: <http://www.danah.org/papers/Etech2006.html>
8. Brooks J. S., Normore A. H. Educational leadership and globalization: Literacy for a glocal perspective. *Educational Policy*. 2010. №24 (1). P. 53–82. DOI: <https://doi.org/10.1177/0895904809354070>
9. Hollier D. R. Are We Finished Yet? Teacher Preparation and the Rise of “Glocalization.” *Journal of Education*. 2018. №198 (2). P. 127–135. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022057418807427>
10. Khondker H. H. Glocalization as globalization: Evolution of a sociological concept. *Bangladesh eJournal of Sociology*. 2004. №1 (2). URL: https://www.researchgate.net/publication/253493691_Glocalization_as_Globalization_Evolution_of_a_Sociological_Concept

References

1. Tereshchuk, H., & Binytska, K. (2022). Hlobalizatsiia yak suchasnyi i perspektyvnyi napriam rozvytku systemy osvity vchyteliv [Globalization as a modern and promising direction for the development of the teacher education system]. *Molod i rynok – Youth and the market, 3-4 (201-202)*, 10–14. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.259886> [in Ukrainian].
2. Trippstad, T.A. (2015). The glocal teacher: The paradox agency of teaching in a glocalised world. *PolicyFuturesinEducation, 14(1)*, 9–23. DOI: <https://doi.org/10.1177/1478210315612643> [inEnglish].

3. Patel, F. & Lynch, H. (2013). Glocalization as an Alternative to Internationalization in Higher Education: Embedding Positive Glocal Learning Perspectives. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 25(2), 223–230. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1016539.pdf> [in English].

4. Friedman, T. L. (2007). *The World is Flat: The Globalized World in the Twenty-first Century*. London: Penguin [in English].

5. Robertson, R. (1995). Time-space and homogeneity-heterogeneity. *Global modernities*. (pp. 25–44). London: Sage Publications. DOI: <https://doi.org/10.4135/9781446250563.n2> [in English].

6. Zhuravlova, L. P. (2007). *Psykhohohiia empatii [Psychology of Empathy: Monograph]*. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/42977118.pdf> [in Ukrainian].

7. Boyd, D. (2006). Glocalization: When global information and local interaction collide. *Talk presented at the O'Reilly Emerging Technology Conference*, San Diego, CA. Retrieved from <http://www.danah.org/papers/Etech2006.html> [in English].

8. Brooks, J. S., & Normore, A. H. (2010). Educational leadership and globalization: Literacy for a glocal perspective. *Educational Policy*, 24(1), 52–82. DOI: <https://doi.org/10.1177/0895904809354070> [in English].

9. Hollier, D. R. (2018). Are We Finished Yet? Teacher Preparation and the Rise of “Glocalization.” *Journal of Education*, 198(2), 127–135. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022057418807427> [in English].

10. Khondker, H. H. (2004). Glocalization as globalization: Evolution of a sociological concept. *Bangladesh eJournal of Sociology*, 1(2). Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/253493691_Glocalization_as_Globalization_Evolution_of_a_Sociological_Concept [in English].

Перова С. В., Крисало О. В. Комунікативний портрет онлайн-викладача англійської мови та перекладознавства ЗВО

У статті представлені результати аналізу комунікативного портрета онлайн-викладача англійської мови та перекладознавства ЗВО, який було проведено в контексті цифровізації освіти в умовах глокалізації. У результаті аналізу відвіданих практичних занять з різних дисциплін, пов'язаних з вивченням англійської мови та перекладознавчих дисциплін, які проводилися у дистанційному форматі, було виділено чотири складника професійного комунікативного портрета онлайн-викладача англійської мови та перекладознавства закладу вищої освіти: віртуальний комунікативний портрет, невербальний комунікативний портрет, психологічно-когнітивний комунікативний портрет та компетентнісний комунікативний портрет. У роботі розглянуті їхні основні характеристики та досліджені стратегії, які лежать в основі створення кожного з портретів. Дослідження проводилося в контексті вивчення онлайн-навчання як особливої форми комунікації між викладачем англійської мови та перекладознавства і здобувачами вищої освіти, яка відбувається віддалено за допомогою інформаційних технологій. Використання цих технологій може перетворити емоційний, розумовий та мотиваційний складники людської особистості, яка має мультимодальний характер, і надати можливість використовувати різні способи надання нової інформації, що робить освіту більш інклюзивною та доступною. Говорячи про методологічну підтримку освітнього закладу, автори враховують тенденцію до глокалізації освітніх програм, спрямованих на створення значущих зв'язків між глобальним контекстом та локальною культурою, що робить освіту актуальною та значущою для студентів. Проведений аналіз дозволив не лише сформулювати цілісне уявлення про цифровий комунікативний портрет онлайн-викладача англійської мови та перекладознавства закладу вищої освіти, але й зафіксувати сучасні вимоги до викладача, який працює в епоху цифровізації, глокалізації та розвитку дистанційного навчання.

Ключові слова: комунікативний портрет, глокалізація, викладач англійської мови та перекладознавства, цифровізація освіти.

Perova S., Krisalo O. Communicative portrait of the online teacher of the English language and translation studies at higher education institutions

The article presents the results of the analysis of the communicative portrait of the online teacher of the English language and translation studies at a higher education institution, which was conducted in the context of digitalisation of education in the context of glocalisation. As a result of the analysis of the attended practical classes in various disciplines related to the study of English and translation studies, which were conducted in a distance format, four components of the professional communicative portrait of the online teacher of English and translation studies at a higher education institution have been identified: virtual communicative portrait, non-verbal communicative portrait, psychological and cognitive communicative portrait and competence-based communicative portrait. The paper considers their main characteristics and explores the strategies that underlie the creation of each of the portraits. The research was conducted in the context of studying online learning as a special form of communication between a teacher of English and translation studies and higher education students, which takes place distantly with the help of information technologies. The use of these technologies can transform the emotional, mental and motivational components of the human personality, which is multimodal, and provide the opportunity to use different ways of presenting new information, making education more inclusive and accessible. Speaking about methodological support for an educational institution, the authors take into account the trend towards glocalisation of educational programmes aimed at creating meaningful connections between the global context and local culture, which makes education relevant and meaningful for students. The analysis allowed not only to form the holistic view of the digital communicative portrait of the online teacher of English and translation studies at a higher education institution, but also to record the modern requirements for a teacher working in the era of digitalisation, glocalisation and the development of distance learning.

Key words: communicative portrait, glocalization, English language and translation studies teacher, education digitalization.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 27.08.2024 р.

Прийнято до друку 27.09.2024 р.